

MA-II-119

April-2007

Sanskrit (Sub.)**Paper-V**

१. हर्षचरितम् – उच्छ्वास – भीष्मो – आशुभट्ट
२. किरातार्जुनीयम् – सर्ग पडेसो – भारवि

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

१. (अ) नीचेना संस्कृत गद्यभंडुनुं भाषान्तर लभो. (०८)

दृष्ट्वा चानुगृहीत इव निगृहीत इव साभिलाष इव तृप्त इव रोमाञ्चमुचा मुखेन मुञ्चन्नानन्द बाष्पवारिबिन्दूद्रादेव विस्मयस्मेरः समचिन्तयत् – “सोऽयं सुजन्मा, सुगृहीतनामा, तेजसां राशिः चतुरुदधिकेदारकुदुम्बी, भोक्ता ब्रह्मस्तम्भफलस्य, सकलादिराजचरितजयज्येष्ठमल्लो देवः परमेश्वरो हर्षः । एतेन च खलु राजन्वती पृथ्वी । नास्यहरेरिव वृष विरोधीनि बालचरितानी, न पशुपतेरिव दक्षजनोद्वेगकारी व्येश्वयविलासतानि, न शतक्रतोरिव गौत्र विनाशपिशुनाः प्रवादाः, न यमस्येवार्तिवल्लभानि दण्डग्रहणानि, न वरुणस्येव निस्त्रिशग्राहसहस्ररक्षिता रत्नालयाः, न धनदस्येव निष्फलाः सन्निधिलाभाः, न जिनस्येवार्थवादशून्यानि दर्शनानि, न चन्द्रमसः इव बहुलदोषोपहताः श्रियः ।

अथवा

अत्रानपलापोऽस्मि । अनेनैव च गृहीतविप्रतीसारमिव मे हृदयम् । इदानीं तु सुगत इव शान्तमनसि मनाविव कर्तरि वर्णाश्रम व्यवस्थानां समवर्तिनीव च साक्षादण्डभृति देवे शासति सप्ताम्बुराशिरशना शेष द्वीप मालिनीं महीं क इवाविशङ्कः सर्वव्यसनबन्धोरविनयस्य मनसाप्यभिनयं कल्पयिष्यति । आसतां च तावन्यानुष्यकोपेताः । त्वत्प्रभ्तवादलयोऽपि भीता इव मधु पिबन्ति । रथाडगनामानोऽपि लज्जन्त इवाभ्यनुवृत्तिव्यसनैः प्रियाणाम् । कपयोऽपि चकिता इव चपलायन्ते । शरारवोऽपि सानुक्रोशा इव श्वापगणाः पिशितानि मुञ्जते । सर्वथा कालेन यां ज्ञास्यति स्वामी स्वयमेव ।

- (ब) नीचेनामांथी कोई अेक संदर्भ आपी सभजावो. (०२)

(१) परस्परानुरागश्रवणं वा, परोक्षोपकारकारणं वा, समानशीलता वा, स्नेहस्य हेतवः ।

(२) का मे भुजङ्गता ।

- (३) नीचेनामांथी कोईपक्ष भे विषे टूंकनोंध लभो. (१०)

(१) स्कन्धावारनुं वर्णन.

(२) ब्राह्मणधियास.

(३) “हर्षचरितम्” – शीर्षक.

૨. (અ) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે શ્લોકોનું ભાષાન્તર લખો. (૦૮)
- (૧) દ્વિષાં વિઘાતાય વિઘાતુમિચ્છતો રહસ્યનુજ્ઞામધિગમ્ય ભૂભૃતઃ ।
સ સૌષ્ઠવૌદાર્ય વિશેષશાલિનીં વિનિશ્ચિતાર્થમિતિ વાચમાદદે ॥
- (૨) કૃતારિષડ્વર્ગજયેન માનવીમગમ્યરૂપાં પદવીં પ્રપિત્સુના ।
વિભજ્ય નક્તાંદિવમસ્તતન્દ્રિણા વિતન્યતે તેન નયેન પૌરુષમ્ ॥
- (૩) ગુણાનુરક્તામનુરક્તસાધનઃ કુલાભિમાની કુલજાં નરાધિપઃ ।
પરૈસ્ત્વદન્યઃ ક ઇવાપહારયેન્મનૌરમામાત્મવધૂમિવ શ્રિયમ્ ॥
- (૪) વિહાય શાન્તિં નૃપ ધામ તત્પુનઃ પ્રસીદ સંધેહિ વધાય વિદ્વિષામ્ ।
વ્રજન્તિ શત્રૂનવધૂયનિઃસ્પૃહાઃ શમેન સિદ્ધિં મુનયો ન ભૂભૃતઃ ॥
- (બ) નીચેનામાંથી કોઈ એક સંદર્ભ આપી સમજાવો. (૦૨)
- (૧) ન હિ પ્રવક્તુમિચ્છન્તિ મૃષા હિતૈષિણઃ ।
- (૨) અહો દુરન્તા બલવદ્વિરોધિતા ।
- (ક) નીચેનામાંથી કોઈ બે ટૂંકનોંધ લખો. (૧૦)
- (૧) વનેચરની ઉક્તિ.
- (૨) ભારવિની શૈલી.
- (૩) દ્રૌપદીની વાણીની સમીક્ષા.
૩. સંસ્કૃત ગદ્યનો ઉદ્ભવ અને વિકાસ દર્શાવી, ગદ્યકાર તરીકે બાણભટ્ટનું મૂલ્યાંકન કરો. (૨૦)
- અથવા
બાણભટ્ટના કવન વિષે વિસ્તૃત માહિતી આપો.
૪. અભિધામૂલક ધ્વનિના પ્રકારો સવિસ્તૃત લખો. (૨૦)
- અથવા
લક્ષણામૂલક ધ્વનિના પ્રકારો સવિસ્તૃત લખો.
૫. (અ) ખાલી જગ્યા પૂરો. (૧૦)
- (૧) અન્વિતાભિધાનવાદને માનનાર મતાનુયાયી _____ નામથી ઓળખાય છે.
- (૨) શબ્દને અનુક્રમે _____, _____ અને _____ કહેવાય છે.
- (૩) વ્યંજના વ્યાપારનું બીજું નામ _____ છે.
- (૪) અર્થબોધક વર્ણોને _____ કહે છે.
- (૫) મહિમભટ્ટના ગ્રન્થનું નામ _____ છે.
- (૬) વ્યંજનાને ન માનનારને મમ્મટ _____ પ્રિયઃ કહે છે.
- (૭) શબ્દની શક્તિ માટે _____ અને _____ પર્યાયવાચી શબ્દ છે.

(બ) એક વાક્યમાં જવાબ આપો.

(૧૦)

- (૧) શબ્દની કેટલી શક્તિઓ સ્વીકારાઈ છે ? કઈ કઈ ? નામ આપો.
 - (૨) 'અભિધાવૃત્ત-માતૃકા' ગ્રન્થના રચયિતા કોણ છે ?
 - (૩) લક્ષણા એટલે શું ? (મમ્મટે આપેલું લક્ષણ)
 - (૪) તાત્પર્યા એટલે શું ?
 - (૫) 'અભિધા'નું લક્ષણ આપો.
 - (૬) લક્ષણા કેટલા પ્રકારની છે ? (મુખ્ય ભેદોની સંખ્યા આપો.)
 - (૭) વ્યંજના કેટલા પ્રકારની છે ? કઈ કઈ ?
 - (૮) "કુન્તા: પ્રવિશન્તિ ।" ઉદાહરણમાં કઈ લક્ષણા છે ?
-